

Řešení obecného trojúhelníku, věta sinová a kosinová

Sinová věta

- platí v obecném trojúhelníku (nemusí být pravouhlý)

$$a : b : c = \sin \alpha : \sin \beta : \sin \gamma$$

Poměr délek stran je roven poměru sinů protilehlých vnitřních úhlů.

Nejpoužívanější tvar:

$$\frac{a}{\sin \alpha} = \frac{b}{\sin \beta} = \frac{c}{\sin \gamma}$$

Použití:

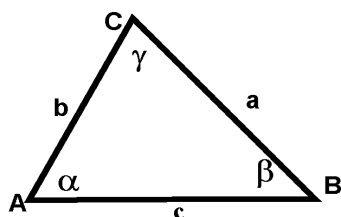
K výpočtu ostatních prvků v trojúhelníku, je-li dáno:

- dvě strany a úhel proti větší z nich
- dva úhly a strana

Příklad:

Je dán trojúhelník ABC, $a = 395$, $b = 287$, $\alpha = 42^\circ 20'$. Určete c , β , γ .

Řešení:

1) Výpočet β :

$$\frac{b}{\sin \beta} = \frac{a}{\sin \alpha}$$

$$\sin \beta = \frac{b \cdot \sin \alpha}{a}$$

$$\sin \beta = \frac{287 \cdot \sin 42^\circ 10'}{395}$$

$$\beta = \underline{\underline{29^\circ 10'}}$$

2) Výpočet γ : $\gamma = 180^\circ - \alpha - \beta$

$$\gamma = \underline{\underline{108^\circ 22'}}$$

3) Výpočet c :

$$\frac{a}{\sin \alpha} = \frac{c}{\sin \gamma}$$

$$c = \frac{a \cdot \sin \gamma}{\sin \alpha}$$

$$c = \frac{395 \cdot \sin 108^\circ 22'}{\sin 42^\circ 20'}$$

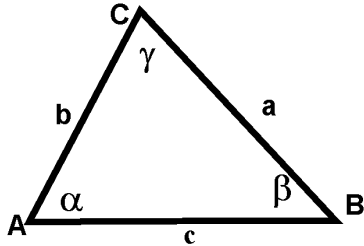
$$c = 556,7$$

Cvičení :

1. Je dán trojúhelník ABC : $a = 25,6$, $\beta = 35^\circ 40'$, $\gamma = 67^\circ 30'$. Určete α , b , c .
[$\alpha = 75^\circ 50'$; $b = 15,8$; $c = 24,4$]
2. Je dán trojúhelník ABC : $a = 57,6$, $c = 48,8$, $\alpha = 123^\circ 20'$. Určete β , γ , b .
[$\beta = 11^\circ 36'$; $\gamma = 45^\circ 04'$; $b = 13,9$]
3. Je dán trojúhelník ABC : $b = 34,5$; $a = 28,9$; $\gamma = 38^\circ 20'$. Určete β ; a ; c .
[$\beta = 85^\circ 10'$; $a = 28,9$; $b = 21,5$]

Kosinová věta

Platí v obecném trojúhelníku.

$$\begin{aligned}a^2 &= b^2 + c^2 - 2 \cdot b \cdot c \cdot \cos \alpha \\b^2 &= a^2 + c^2 - 2 \cdot a \cdot c \cdot \cos \beta \\c^2 &= a^2 + b^2 - 2 \cdot a \cdot b \cdot \cos \gamma\end{aligned}$$

Je - li velikost úhlu $\gamma = 90^\circ$, potom platí:

$$\begin{aligned}c^2 &= a^2 + b^2 - 2 \cdot a \cdot b \cdot \cos 90^\circ \\c^2 &= a^2 + b^2 - 2 \cdot a \cdot b \cdot 0 \\c^2 &= a^2 + b^2\end{aligned}$$

Pythagorova věta je tedy zvláštním případem kosinové věty.

Použití:

k výpočtu ostatních prvků v trojúhelníku , je-li dáno:

- dvě strany a úhel jimi sevřený
- tři strany

Příklad:

Je dán trojúhelník ABC : $a = 35$, $b = 29$, $\gamma = 60^\circ$. Určete c , α , β .

Řešení:

1) Výpočet c : $c^2 = a^2 + b^2 - 2 \cdot a \cdot b \cdot \cos \gamma$
 $c = 32,4$

2) Výpočet β :

$$\begin{aligned}\frac{b}{\sin \beta} &= \frac{c}{\sin \gamma} \\ \sin \beta &= \frac{b \cdot \sin \gamma}{c} \\ \beta &= 50^\circ 49'\end{aligned}$$

3) Výpočet α :

$$\begin{aligned}\alpha &= 180^\circ - \beta - \gamma \\ \alpha &= 69^\circ 11'\end{aligned}$$

Při výpočtech počítáme největší úhel jako poslední!!!

Příklad:

Je dán trojúhelník ABC : $a = 19$, $c = 6$, $\beta = 44^\circ 08'$. Určete b , α , γ .

Řešení:

1) Výpočet b : $b^2 = a^2 + c^2 - 2 \cdot a \cdot c \cdot \cos \beta$
 $b = 15,09$

Při nedodržení správného pořadí by vyšlo:

2) Výpočet α :

$$\frac{b}{\sin \beta} = \frac{a}{\sin \alpha}$$

$$\sin \alpha = \frac{a \cdot \sin \beta}{b} \quad \alpha = 61^{\circ}15'$$

3) Výpočet γ : $\gamma = 180 - \alpha - \beta$
 $\beta = 74^{\circ}37'$

Toto řešení není správné, protože je porušeno pravidlo, kdy proti největší straně musí ležet největší úhel.

Správný je tento postup:

2) Úhel γ :

$$\frac{b}{\sin \beta} = \frac{c}{\sin \gamma}$$

$$\sin \gamma = \frac{c \cdot \sin \beta}{b} \quad \gamma = \underline{16^{\circ}03'}$$

3) Úhel α : $\alpha = 180^{\circ} - \beta - \gamma$
 $\alpha = \underline{119^{\circ}49'}$

Cvičení:

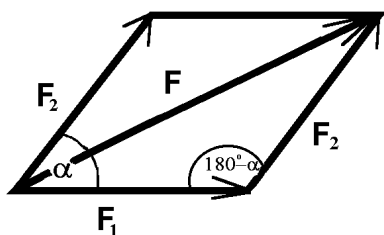
- 1) Je dán trojúhelník ABC : a = 7 ; b = 6 , c = 5 . Určete α , γ , β .
 $[\alpha = 78^{\circ}28' ; \beta = 57^{\circ}07' ; \gamma = 44^{\circ}25']$
- 2) Je dán trojúhelník ABC : a = 20; b = 21 , c = 29. Určete α , γ , β .
 $[\alpha = 43^{\circ}36' ; \beta = 46^{\circ}24' ; \gamma = 90^{\circ}]$
- 3) Je dán trojúhelník ABC : a = 75; b = 64 , $\gamma = 42^{\circ}30'$. Určete c , α , β .
 $[\alpha = 77^{\circ}30' ; \beta = 60^{\circ} ; c = 51,9]$
- 4) Je dán trojúhelník ABC : $\alpha = 0,845$ rad; $\beta = 0,682$ rad , c = 5,24. Určete a , b , γ .
 $[\gamma = 10615$ rad ; a = 3,95 , b = 3,3]
- 5) Je dán trojúhelník ABC : c = 10,82; b = 8,54 ; $\gamma = 72^{\circ}10'$. Určete a , α , β .
 $[\alpha = 59^{\circ}10' ; \beta = 48^{\circ}40' ; a = 9,76]$
- 6) Určete obsah trojúhelníku ABC , je-li dáno: a = 25,10 ; $\alpha = 63^{\circ}$; $\beta = 38^{\circ}$.
(Použijte vzorec $S = 1/2 \cdot a \cdot b \cdot \sin \gamma$) [213,6]
- 7) Určete α , β , γ , je - li a : c = 3 : 5 ; $\gamma = 2 \alpha$.
 $[\alpha = 33^{\circ}33' ; \beta = 79^{\circ}21' ; \gamma = 67^{\circ}06']$
- 8) Je dán trojúhelník ABC : a = 16,9; b = 21,8 ; c = 19,4. Určete α , β , γ .
 $[\alpha = 48^{\circ} ; \beta = 73^{\circ}27' ; \gamma = 58^{\circ}33']$
- 9) Je dán trojúhelník ABC : a = 51,34; b = 34,75 ; $\gamma = 64^{\circ}30'$. Určete c , α , β .
 $[\alpha = 74^{\circ}44' ; \beta = 40^{\circ}46' ; c = 48,03]$
- 10) Určete velikost největšího vnitřního úhlu v trojúhelníku ABC , je-li a = 74 ; b = 53 ; c = 45 .
 $[\alpha = 97^{\circ}44']$
- 11) V trojúhelníku ABC je dáno : b = 7 cm , $v_b = 3,6$ cm , $\alpha = 53^{\circ}$. Určete a , c , β , γ .
[ ]
- 12) V trojúhelníku ABC je dáno : a = 4 cm , $v_a = 2,3$ cm , $\beta = 52^{\circ}$. Určete b , c , α , γ .
[ ]

Praktické úlohy:

Příklad:

Dvě síly $F_1 = 35$ N a $F_2 = 51$ N spolu svírají úhel $\alpha = 56^{\circ}$. Určete velikost výslednice F a její úhly s jednotlivými složkami.

Řešení:

Velikost síly F určíme kosinovou větou :

$$F^2 = F_1^2 + F_2^2 - 2 \cdot F_1 \cdot F_2 \cdot \cos(180^{\circ} - \alpha)$$

$$F^2 = 35^2 + 51^2 - 2 \cdot 35 \cdot 51 \cdot \cos 124^{\circ}$$

$$\mathbf{F = 76,3 \text{ N}}$$

Úhly síly F s jednotlivými složkami určíme sinovou větou:

$$\frac{F_2}{\sin \alpha_1} = \frac{F}{\sin(180^\circ - \alpha)}$$

$$\sin \alpha_1 = \frac{F_2 \cdot \sin(180^\circ - \alpha)}{F}$$

$$\alpha_1 = 33^\circ 39' \quad \alpha_2 = \alpha - \alpha_1 = 22^\circ 21'$$

Cvičení:

1) Dvě síly $F_1 = 58 \text{ N}$ a $F_2 = ?$ spolu svírají úhel $\alpha = 59^\circ$. Výslednice $F = 105 \text{ N}$. Určete F_2 .
[63 N]

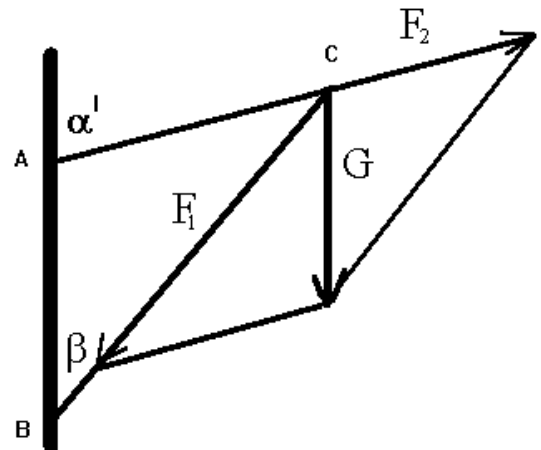
2) Dvě síly $F_1 = 300 \text{ N}$ a $F_2 = 400 \text{ N}$ spolu svírají úhel $\alpha = 40^\circ$. Určete F , α_1 , α_2 .
[659 N ; 23° ; 17°]

3) Dvě síly $F_1 = 130 \text{ N}$ a $F_2 = 70 \text{ N}$ spolu svírají úhel $\alpha = 50^\circ$. Určete F .
[183 N]

4) Jaký úhel svírají síly $F_1 = 80 \text{ N}$ a $F_2 = 95 \text{ N}$, je-li jejich výslednice $F = 152 \text{ N}$?
[59°39']

5) Jaký úhel svírají síly $F_1 = 80 \text{ N}$ a $F_2 = 95 \text{ N}$, je-li jejich výslednice $F = 88,5 \text{ N}$?
[119°56']

6) Nosník ABC je umístěn na svislé stěně, velikost úhlů: $\alpha = 72^\circ$, $\beta = 35^\circ$. V bodě C je zatížen břemenem o tíze $G = 15000 \text{ N}$. Vypočítejte velikost tahu na rameno AC a tlaku na rameno BC.

7) Dvě síly $F_1 = 58 \text{ N}$ a $F_2 = ?$ spolu svírají úhel $\alpha = 59^\circ$.
Výslednice $F = 105 \text{ N}$. Určete F_2 , α_1 , α_2 .
[63 N, 30°45', 28° 15']

8) Síla $F_1 = 210 \text{ N}$ svírá s výslednicí sil F úhel $\alpha_1 = 33^\circ$.
Velikost síly $F = 350 \text{ N}$. Určete F_2 a α_2 .

$$[33^\circ 22', 208 \text{ N}]$$

9) Tlaková síla $F = 120 \text{ N}$ se má rozdělit na 2 složky F_1 , F_2 . Tyto složky svírají se silou F úhly $\alpha_1 = 30^\circ$, $\alpha_2 = 45^\circ$. Jaké jsou složky F_1 , F_2 ?

$$[87,85 \text{ N} , 62,12 \text{ N}]$$

10) 15 m vysoká budova je vzdálena 30 m od břehu řeky. Z vodorovné střechy této budovy je vidět šířku řeky pod úhlem 15° . Jak široká je řeka?

$$[43,3 \text{ m}]$$

11) Dvě přímé dlužní štoly vycházející z téhož místa C svírají úhel 100° . Délka štoly DC je 80 m. Délka štoly CE je 158 m. Jak dlouhou spojovací štolu DE bude nutno prorazit?

$$[189 \text{ m}]$$

12) Z pozorovatelů PQ vzdálených od sebe 2,8 km bylo pozorováno letadlo L a byly změřeny velikosti úhlů $\angle LPQ = 76^\circ 30'$ a $\angle PQL = 62^\circ 10'$. Jak vysoko bylo letadlo nad základnou PQ v daném okamžiku?

$$[3,64 \text{ km}]$$

13) Máme vypočítat délku tunelu AB, jestliže bylo naměřeno: $BC = 619,8 \text{ m}$ a $AC = 437,8 \text{ m}$, $\angle BCA = 97^\circ 45' 36''$.

$$[805,7 \text{ m}]$$

14) Dvěma lany je ke stropu připevněno břemeno o tíze $G = 200 \text{ N}$. Lana jsou stejně dlouhá a svírají s rovinou stropu úhel $\alpha = 45^\circ$. Jakými silami jsou obě lana namáhána?

$$[141,4 \text{ N}]$$

15.) Na břehu řeky stojí budova, z jejíchž oken ve vzdálenosti 12 m je vidět bod na druhém břehu (v rovině kolmé ke směru řeky) v hloubkových úhlech o velikosti $\alpha = 37^{\circ}57'$ a $\beta = 25^{\circ}26'$. Vypočítejte šířku řeky.

[39,43 m]

16.) Sílu o velikosti $F = 2217,6$ N je třeba rozložit dvě složky , které s ní svírají úhly o velikostech $\alpha = 46^{\circ}32'$ a $\beta = 54^{\circ}12'$. Vypočítejte velikosti složek F_1 a F_2 .

[$F_1 = 1830,6$ N, $F_2 = 1638,1$ N]

17.) Síly o velikostech $F_1 = 42$ N, $F_2 = 35$ N působí ve společném bodě a svírají úhel o velikosti $77^{\circ}12'$. Jak velká je výsledná síla F ?

[$F = 62,35$ N]

18.) Sílu o velikosti $F = 300$ N rozložte na složky F_1 a F_2 . První složka svírá se silou F úhel o velikosti $47^{\circ}14'$ a druhá úhel o velikosti $18^{\circ}53'$. Určete velikosti sil F_1 a F_2 .

[$F_1 = 106,2$ N , $F_2 = 240,9$ N]

19.) Tři síly, jejichž velikosti jsou v poměru 9: 10: 17, působí v rovině v jednom bodě tak, že jsou v rovnováze. Určete velikosti úhlů, které svírají každé dvě síly.

[$53^{\circ}08'$, $154^{\circ}57'$, $151^{\circ}55'$]

20.) Těleso o hmotnosti $m = 2000$ kg je zavěšeno dvěma lany různé délky na vodorovné traverze. Lana svírají s traverzou úhly o velikostech $38^{\circ}26'$ a $49^{\circ}54'$. Určete namáhání lan v tahu.

[$1567,3$ N ; $1288,8$ N]

21.) Po rampě se sklonem $18^{\circ}40'$ je třeba vytlačit těleso tíhy 280 N . Jak velké síly je k tomu třeba a jak velká je tlaková síla působící na rampu, když tření zanedbáváme ?

[$89,62$ N ; $265,27$ N]

22.) Konzola svařená ze dvou nosníků je upevněna na svislé zdi a nese těleso o tíze 1000 N . Jaké síly působí v jejich ramenech, jestliže jedno rameno svírá úhel o velikosti 35° a druhé rameno svírá úhel o velikosti 65° s rovinou zdi.

[$1812,6$ N , $1147,1$ N]